

7 ULUSLARARASI SOSYAL VE EKONOMİK ARAŞTIRMALAR ÖĞRENCİ KONGRESİ

2 -3 Mayıs 2024 BAKÜ/AZERBAYCAN

TAM
METİN

BİLDİRİ
KİTABI

www.isersc.org
info@isersc.org

ÇİZGİ
KİTAPevi

7. Uluslararası Sosyal Ekonomik Araştırmalar Öğrenci Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı

Editör
Ahmet AY

Çizgi Kitabevi Yayınları (e-kitap)

©Çizgi Kitabevi
Kasım 2024

ISBN: 978-625-396-366-8
Yayıncı Sertifika No: 52493

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
- Cataloging in Publication Data (CIP) -

Editör

Ahmet AY

7. Uluslararası Sosyal Ekonomik Araştırmalar
Öğrenci Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı

Baskıya Hazırlık: Çizgi Kitabevi Yayınları
Tel: 0332 353 62 65- 66

ÇİZGİ KİTABEVİ

Sahibiata Mah.
M. Muzaffer Cad. No:41/1
Meram/**Konya**
(0332) 353 62 65

Konevi Mah.
Larende Cad. No:20/A
Meram/**Konya**
(0332) 353 62 66

Siyavuşpaşa Mah.
Gül Sk. No:15 B
Bahçelievler/**İstanbul**
(0212) 514 82 93

www.cizgikitabevi.com
📞 / cizgikitabevi

BİLİM KURULU

Fariz AHMADOV (Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi,
Azerbaycan)

Nurkhodzha AKBULAEV (Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi,
Azerbaycan)

Birol AKGÜN (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye)

Metin AKSOY (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Serdar ALTINOK (Gazi Üniversitesi, Türkiye)

Ramazan ALTINTAŞ (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Zu'bi Mohammad Fadel AL-ZU'BI (The University of Sidney,
Australia)

Antonio R.ANDRES (The German University in Cairo, Egypt)

Gökhan ARSLANTÜRK (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Gürcan Şevket AVCIOĞLU (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Taleb M.Awad-WARRAD (The University of Jordan, Ürdün)

Melikşah AYDIN (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

İbrahim BAKIRTAŞ (Aksaray Üniversitesi, Türkiye)

Harun BAL (Çukurova Üniversitesi, Türkiye)

Şükrü BALCI (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Viktor BARHATOV (Chelyabinsk State University, Russia)

Metin BERBER (Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye)

Manfred BOROVCİK (Klagenfurt University, Austuria)

Recai COŞKUN (Bakırçay Üniversitesi, Türkiye)

Şaban Halis ÇALIŞ (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Kenan ÇELİK (Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye)

Mustafa ÇETİNASLAN (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Roberto DELL'ANNO (University of Salerno, Italy)

Rabia KÖSE DOĞAN (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Ljubomir DRAKULAYEVSKI (Ss. Cyril and Methodius University, Macedonia)

Dzhumabek DZHAİLOV (Ministry of Agriculture, Kyrgyzstan)

Şahin ƏKBƏR (Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaijan)

Yusif ƏLİYEV (Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaijan)

Ömer Selçuk EMSEN (Atatürk Üniversitesi, Türkiye)

İlham ENVEROĞLU (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Ercan EREN (Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye)

Orhan GÖKÇE (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Mehmet GÖKÜŞ (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Hasan Kürşat GÜLEŞ (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Niels HAHN (SOAS University of London, United Kingdom)

Ferda HALICIOĞLU (University of Bath, United Kingdom)

Rauf HASANOV (West Caspian University, Azerbaijan)

Ziyadxan HƏSƏNOV (Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaijan)

Fadıl HOCA (Uluslararası Vizyon Üniversitesi, North Macedonia)

Elmira HURİBAEVA (Uluslararası K. Ş. Toktomamatov Üniversitesi, Kyrgyzstan)

Ergin JABLE (Priştine Üniversitesi, Kosovo)

Danijela JACIMOVIĆ (University of Montenegro, Montenegro)

Gani KALIEV (Academy of Agricultural Sciences, Kazakhstan)

Himmat KARADAL (Aksaray Üniversitesi, Türkiye)

Abdullah KARAMAN (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Nuriddin KAYUMOV (Tajikistan Academy of Sciences, Tajikistan)

Dinmukhamed KELESBAYEV (Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk Kazak Üniversitesi, Kazakhstan)

Muqtedar KHAN (University of Delaware, United States of America)

Debasis KKUNDU (Indian Institute of Technology, India)

Maria KOÇKORBAYEVA (Kırgızistan Ekonomi Üniversitesi, Kırgızistan)

Igor KOKH (Kazan Federal University, Russia)

Turar KOYCHUEV (National Academy of Sciences, Kırgızistan)

Onur KÖKSAL (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Nezir KÖSE (Beykent Üniversitesi, Türkiye)

Fatih MANGIR (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

José Ramos Pires MANSO (University of Beira Interior, Portugal)

Laszlo MARKUS (Eotvos Loránd University, Hungary)

Marguba MATKULİYEVA (Urgenç Devlet Pedagoji Üniversitesi, Uzbekistan)

Qələndər MƏMMƏDLI (Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan)

Aqil MƏMMƏDOV (Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan)

Birol MERCAN (Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye)

Lyudmila MIHAYLOVA (University of Ruse, Bulgaria)

Harini MITTAL (Bronx Community College, United States of America)

Nihal YILDIRIM MIZRAK (Anadolu Üniversitesi, Türkiye)

Gəray MUSAYEV (Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaijan)

Nurlana MUSTAFAYEVA (Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaijan)

Niyazi NIYAZOV (St. Petersburg State University, Russia)

Fevzi OKUMUŞ (University of Central Florida, United States of America)

Emil PAPAZOV (University of National and World Economy, Bulgaria)

Jusup PIRIMBAEV (Kyrgyz-Turkish Manas University, Kyrgyzstan)

Tatiana PYSHKINA (Academy of Economic Studies of Moldova ASEM, Moldova)

Alisher RASULEV (Institute of Economics, Kazakhstan)

Orazaly SABDEN (Institute of Economics, Kazakhstan)

İzzet SAK (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Angelo SANGOSTINO (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye)

Selahattin SARI (Doğuş Üniversitesi, Türkiye)

Teymur SƏRXANOV (Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaijan)

Haldun SOYDAL (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Euphrasia Susy SUHENDRA (Gunadarma University, Indonesia)

Haluk Hadi SÜMER (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Katalin SZENDRO (Kaposvar University, Hungary)

Farahila ŞUKUROVA (Milli İlimler Akademisi, Azerbayjan)

Mustafa TOKER (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Hon Keung Tony Ng (Bentley University, United States of America)

Lazet TULBASSIYEVA (L.N. Gumilyov Eurasian National University, Kazakhstan)

Bedriye TUNÇSİPER (İzmir Demokrasi Üniversitesi, Türkiye)

Khodjamakhmad UMAROV (Institute of Economics, Kazakhstan)

Bahadir UMURZAKOV (G.V. Plekhanov Russian University of Economics, Uzbekistan)

Doğan UYSAL (Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye)

Jozsef VARGA (Kaposvar University, Hungary)

Shuo-Jye WU (Tamkang University, Taiwan)

Davran YOLDAŞEV (Uluslararası K. Ş. Toktomamatov Üniversitesi , Kyrgyzstan)

Mehmet YÜCE (Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbayjan)

Muammer ZERENLER (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Düzenleme Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Ahmet AY

Düzenleme Kurulu Üyeleri

Prof. Dr. Haldun SOYDAL

Dr. Maqsud MİRZƏYEV

Aliye SÜLEYMANZADE

Cəvahirxanım MƏMMƏDOVA

Əlabbas AZADOV

Fidan İSAZADE

Fuad AĞAMƏMMƏDLİ

İmanqulu MURADZADƏ

Mustafa AY

Mustafa Serdar ACAR

Mustafa TEK

Münəvvər HƏSƏNLI

Nəriman XANƏHMƏDOV

Orxan ŞİRİNZADƏ

Sümeyye KOÇ

İÇİNDEKİLER

Max Weber Sosyolojisi Perspektifinde Toplumsal Değişme Sürecinde Bireylerin Eylemlerindeki Etik Değerlerin Ontolojik Durumuna Eleştirel Bakış	13
Şeyda Nur KOCA PEKER	
Doğu Akdeniz Bölgesi'nde Münhasır Ekonomik Bölge Anlaşmazlıkları ve Çözüm Arayışları: Türkiye'nin Durumu	37
Yunus Tacettin KONYA	
Barış Gazeteciliği Bağlamında İnternet Haberciliği: Bianet ve Hürriyet Gazeteleri Örneğinde İsrail-Filistin Savaşı Haberlerinin Analizi	59
Emre Osman OLKUN Esmâ BAL	
Yerel Basının Yurttaş Gazeteciliğini Kullanma Pratikleri Üzerine Bir Araştırma: Konya Basını Örneği	77
Emre Osman OLKUN Melike BALCI	
Kardeş Ülke Azerbaycan'a Marş Armağan Eden Bestekâr: İsmail Zühtü Bey	93
Seymen ÖZDENİZ	
Ekonomik Vaatlerin Seçmen Tercihini Üzerindeki Etkisi: 2023 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Seçimleri Ankara Araştırması	107
Şükrü BALCI Aleyna ŞİŞGİNOĞLU	
Ahlâki Olgunluk ve Örgütsel Özdeşleşme İlişkisi	129
Tuğba İMADOĞLU KALKAN Ayşe GÖKÇEN KAPUSUZ	
Antik Dönem Yunan ve Roma Kozmetik Kapları.....	135
Birşen NAKİPOĞLU	
Siyaset ve Siyaseti İnceleyen Dallar Üzerine Kavramsal Bir İnceleme	159
Orkhan SHİRİNZADE	
E-Devlet Kavramı ve Karşılaştığı Sorunlar Üzerine Bir İnceleme.....	169
Musadil MUSABAYLI Orkhan SHİRİNZADE	

Habitus Bile Dengi Dengine	181
Zeynep Elif TUNÇ DEMİR	
Hizmet İçi Eğitim Programlarında Uygulama Farklılıklarının Ceza İnfaz Hizmetleri Personelinin Mesleki Motivasyonu Üzerindeki Etkisi	191
Halil KAYA	
Enerji Üretimi ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği.....	199
Bayram CERİT Melek ACAR	
“Green Economy” in Kyrgyzstan: Essence of the Concept and the Need for Development	215
Мария КОЧКОРБАЕВА	
Sosyal Medyanın Haber Üretim Pratikleri Üzerine Etkisi	235
Gülizar YAPICI	
Azerbaycan Dış Politikasında Yeni Bir Araç: Batı Azerbaycan’a Dönüş	253
Mehmet YÜCE	
Cinsiyet Stereotiplerinin Reklamlarda Temsili.....	267
Şule ERGUN Süleyman KARAÇOR Güldane ZENGİN	
Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet: Şiddet Gören Kadınların Perspektifinden Bir Analiz	287
Orhan GÖKCE Beyza Nur ÖZTÜRK	
Manço Müziğini Adorno’nun Müzik Felsefesi Bağlamında Okumak	299
Murat DEMİR	
Azerbaycan Devlet Petrol Şirketi’in (Socar) Pestel Analizi ile Değerlendirilmesi.....	321
Ayten ALLAHVERDİYEVA Fatime ABDULZADE	
Yapay Zekâ ve Büyük Verinin Küresel Reklam Stratejileri Üzerindeki Etkisi: Hedefleme, Kişiselleştirme ve Tüketici Mahremiyeti	339
Erhan NUGAY	
Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Dış Ticaret İlişkisi (2013-2023).....	367
Mustafa ÇOKLU	
Özelleştirme Süreci Geçen “Holcim (Azerbaycan)” A.Ş.’nin Finansal Göstergelerinin Karşılaştırmalı Analizi	385
Leyla MAMMADOVA	

İnternet Teknolojisinin Doğuşu ve Ticaret Alanında İnternetin kullanımı Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme	403
Rabia AY	
Kurum İçi İletişim ve Stratejinin Kurumsal İmaja Katkısı.....	417
Asel ATAÖĞLU	
Rtük Medya ve Çocuk Dergisinin Medya Okuryazarlığı Bağlamında İncelenmesi.....	431
Mukaddes YILDIRIM	
Lojistik ve Nakliye Süreçlerinde Yeşil Stratejiler	445
Fidan AHMEDZADE	
The Impact of the Free Trade Agreement on Turkey's Import and Export Demand with Its Two Main Trading Partners: A Dummy Variable Analysis	461
İsmail Kutad İMAMOĞLU	
Toprak Etiği ve Leopoldcü Düşünce	477
Şeyma ALTIN	
Enflasyon Muhasebesi.....	487
Ayşe TÜRKOĞLU	
Nehcü'l-Ferâdis'teki Kiplerde Görülen İşlev (Anlam) Kaymaları	493
Cenk AKKAN	
Türk Bankacılık Sektöründeki Mevduat Bankalarının Sermaye Yapılarına Göre Kullandıkları Kredilerin Karşılaştırılması (2016-2022)	505
Erdal ARSLAN Betül Nur ADIGÜZEL	
Örgüt Kültürü Tiplerinin Örgütsel Vatandaşlık Düzeyine Etkisi	513
Özlem YURDUSEVEN ŞEN Mehmet Anıl SAYINER	
Türk Folklorunda Lâkap Verme Geleneği: Gözlü Mahallesi Örneği.....	523
Esra ELLİ	
Seçim Beyannamelerinde Kadına Yönelik Söylem ve Politikalar: 2023 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekilliği Seçimleri	535
Nahide Nur AKDAN	
Influencer (Etkileyici) Pazarlamaya Yönelik Kavramsal Bir Değerlendirme	553
Ranya ÜFLER V. Özlem AKGÜN	
Kentsel Lojistik Faaliyetlerinin Kentsel Nüfusun Artması Açısından İncelenmesi; Lefkoşa'daki (KKTC) Göç Örneği	567
Elgun İBRAHİMLİ	

Hibrit Çok Kriterli Karar Verme Modeli ile Yeni Hedef Pazar Belirleme Önerisi	589
Selman ÖZARICI Ahmet ÇALIK	
Entegre Çok Kriterli Karar Verme Metodolojisini Kullanarak Tedarikçi Seçimi	625
Guloghlan KAZİMOV	
Rusça – Türkçe Deyimler Bağlamında ‘Arkadaşlık’	643
Ataberk ALTUNTAŞ	
Dergi Reklamlarında Kadın Bedeninin Cinsel Objeye Olarak Kullanılması	649
Özge BOL	
CIA ve İstihbarat Zaafırları	665
Osman KAÇTAN	
Kırgız Türkçesinde Birleşik Zarf Fiil Ekleri.....	675
Merve Nur ASLİM	
Bir Politik Adayın Marka İmajı Üzerinde Politik Okuryazarlığın Etkisi: 2023 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Seçimleri Örneği.....	705
Hande DOĞAN Şengül BÜYÜKTÜRKMEN	
Borsa İstanbul 100 Endeksi ve Bankacılık Endeksleri Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Analizi	729
Mesut FENKLİ Doğan UYSAL	
Modern Bilimkurgu ile Bilinenin Ötesine Geçmek: J.-H. Rosny Aîné	751
Ceren KARACA	
Türkiye’de Doğru Bilginin Kurumsal İnşası: Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı’nın Dezenformasyon Bültenleri Üzerine Bir İnceleme	773
Erhan ŞENYURT	
Teknolojik Tekillik ve İnsanın Geleceği	787
Emine YAKIŞ	
Şehir Lojistik Faaliyetlerinin Kentsel Nüfusun Artması Açısından İncelenmesi; Esenyurt Göç Problemi İncelemesi	797
Ferdi ÇİL	
Dijital Reklamcılık Uygulamaları “Linkedin Platformu Üzerine Bir Araştırma”	817
İbrahim Can İŞLER	
Akın AKSU Romanlarında Taşra ve Yabancılaşma.....	835
Salih Fevzi GÜL	

Akıllı Şehirlerin Hukuki Altyapısı.....	865
Ali BEDİR	
X ve Y Kuşağı Tüketicilerin Moda Etkileyicilerine Yönelik Tutumunun Satın Alma Davranışına Etkilerinin Karşılaştırılması	921
Gamze SAĞ Duygu ERDEM AKGÜN	
Hadikatü's-Süedâ Yazmasındaki Minyatürlerin Analizi (Konya Örnekleri)	947
Mustafa ÇETİNASLAN Abdulkadir TOSUN	
Kamu Spotlarının Sigarayı Bırakma Üzerindeki Etkileri: 18-25 Yaş Arası Bireyler Üstünde Bir Araştırma....	967
Esinnur DOĞRU	
Sağlık Turizminin Türkiye Ekonomisine Etkileri	973
Berke ERZURUM Selin GÖKVELİOĞLU İbrahim Tunahan DEMİR	
Mi'râc-Nâme'de Birleşik Fiiller Üzerine Bir İnceleme	985
Selin EŞNAL	
Z Kuşağı Kız Tüketicilerin Giysi Form Tercihlerinin İncelenmesi	1015
Elmas BÜYÜKÇETİN Ahu Fatma MANGIR	
Ekonomik Güven Endeksinin Büyümeyle İlişkisi Türkiye Örneği.....	1029
Semiha ŞAHİN Doğan UYSAL	
Özbekistan'ın Taşkent Vilayeti'nde Evlilik Geleneği.....	1041
Sirojiddin NORMATOV	
Yapay Zekâda ahlaki failik sorunu	1055
Mehmet ORKUNALP	
Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projelerinin Sosyal Medyada Sunumu:Vakıfbank Örneği.....	1063
Gülden KARA	
Çokuluslu İşletmede Çalışanların İş Memnuniyeti Düzeylerinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma ..	1073
Shahriyar ABBASLI Sona ABBASLI İsmayıl İsmayilova AYSUN	
Sobada Yanan Kömür Değil Ömürdü: Zola ve Yalçın'ın Perspektifinden Maden İşçileri	1083
Çiğdem ÇATAL	

Long-Run Relationship Between Financial Development and Economic Growth: Case of AES Countries..	1093
Mahamane Moutari ABDOU BAOUA	
Azərbaycan və Türkiyə Arasındaki Dış Ticarete Öne Çıkan Sektörler 2010-2020	1115
Çağla ÖZKURT	
Bir Şairin Otobiyografisi: “Şairin Romanı”	1119
Gülfidan KILINÇ	
Molla Sadranın Hayatı ve Felsefi Arayışı.....	1139
Abdurehim SATUK	
Dijital Dünya: Sanal Influencer’ların Küresel Pazardaki Rolü.....	1155
Nur Sena KÜÇÜKÖZLEN	
Mısır’da Kavalalı Yönetimi ve Hidivlik Kurumu (1805-1882).....	1177
İbrahim FERAH KAYA	
Osmanlı Donanmasında Mahmudiye Gemisine Yapılan Bakım ve Onarım	1211
Zübeyde ÖZBİLGİÇ	
Ürünlerin Tüketicilere Ulaştırılmasında Ürün Ve Çalışan Ağ Modellemesinin Firma Performansına Etkileri	1221
Halim KAZAN	
Ulusal ve Uluslararası Pazarlarda Ürünlerin Tüketicilere Ulaştırılmasında Hızlı Kasa Sisteminin Firma Performansına Etkileri.....	1233
Halim KAZAN	
Türk Dünyasında Çok Uluslu Şirketlerin Gelişimi:Azərbaycan və Kazakistan Örneği	1249
Məmməd MƏMMƏDLİ Məhəmməd ƏLİŞOV Rəvan QULİYEV	
Küreselleşmenin Türk Markalarına Etkisi	1257
Anıl Berk AĞIRDİR	
Türk dövlətlər birliyində finansallaşma səviyyəsinin müqayisəli təhlili	1277
Günel BAĞIROVA	
Stres Ortaya Çıkaran Faktörler, Klasik ve Modern Yaklaşımlar	1287
Matanat MAMMADOVA	
Azərbaycan Cumhuriyeti Lerik ve Cebrayıl İllerinin Turizm Potansiyelinin SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi.....	1297
Aygül BABAYEVA Aynışan MƏMMEDOVA Aysel BABAYEVA Magsud MİRZAYEV	

Dijital Finansallaşma Kavramı Çerçevesinde Dijital Veri: Blok Zincir Teknolojisinin Finansal İş Modelleri ve Kripto Para Piyasaları 1309

Serdar ALTINOK
Alperen ÇATLI
Mustafa AY

Azerbaycan Dış Politikasında Yeni Bir Araç: Batı Azerbaycan'a Dönüş 1321

Mehmet YÜCE

Petrol ve Doğal Gaz Fiyatlarındaki Değişimin Tüfe Üzerindeki Etkileri : G20 Ülkelerinden Kanıtlar Üzerine Ekonometrik Analiz..... 1335

Əsmər MƏHƏRRƏMOVA
Türkan DADAŞOVA

Ahlâkî Olgunluk ve Örgütsel Özdeşleşme İlişkisi

Tuğba İMADOĞLU KALKAN*

Ayşe GÖKÇEN KAPUSUZ**

Öz: Bu çalışma, iş yaşamında bireylerin ahlâkî olgunluk düzeyleri ile örgütsel özdeşleşme düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla tasarlanmıştır. Ahlâkî olgunluğun örgütsel özdeşleşme üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olabileceği varsayımından hareketle, iş yaşamında aktif rol alan bireyler arasından tesadüfi örnekleme yöntemi ve anket tekniği aracılığıyla elde edilen 303 veri istatistiki analizlere tabi tutulmuştur. Bulgular incelendiğinde ahlâkî olgunluk ve örgütsel özdeşleşme arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiş olup hem araştırma sorusu doğrulanıp cevaplanmış hem de araştırma varsayımı desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahlâk, ahlâkî olgunluk, örgüt, örgütsel özdeşleşme.

Relationship Between Moral Maturity and Organizational Identification

Abstract: This study was designed to examine the relationship between individuals' moral maturity levels and organizational identification levels in business life. Based on the assumption that moral maturity may have a significant and positive effect on organizational identification, 303 data obtained through random sampling method and survey technique among individuals who take an active role in business life were subjected to statistical analysis. When the findings were examined, a significant and positive relationship was detected between moral maturity and organizational identification, and the research question was confirmed and answered and the research hypothesis was supported.

Keywords: Morality, moral maturity, organization, organizational identification.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kapadokya Üniversitesi, Havacılık Yönetimi Bölümü, Nevşehir, Türkiye,
ORCID: 0000-0002-4202-4495. tugba.imadoglu@kapadokya.edu.tr

** Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Konya, Türkiye.
ORCID: 0000-0001-7336-4612, aysegokcenkapusuz@gmail.com

GİRİŞ

Günlük yaşamda kulağımızın fazlaca aşına olduğu ahlâk kavramı bir davranış sisteminden bahsetmektedir. Bu sistem birey davranışlarını iyi-kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin vb. olarak tasvir eder ve sınıflandırır. Bireyin belli amaca yönelik olarak, kendi iradesiyle sergilediği davranışlar bütünü ahlâkî oluşturmaktadır. Ahlâkın ilgi alanı insan davranışlarıdır. Ahlâka uygun olarak sergilenen birey davranışları toplum tarafından “yararlı” olarak kabul edilirken; bunun tam tersi de mümkündür.

Örgütsel anlamda özdeşleşme, bireysel ve örgütsel amaçların örtüşmesiyle ortaya çıkan birlik algısı veya örgüte aidiyet algısı oluşumudur. Örgütsel özdeşleşme hem bireyler hem de örgütler için çok önemlidir. Çünkü insanların kendilerini tanımlamaları ile ilgili bir süreçtir, başkalarıyla bu tanımla iletişim kurarlar ve bu tanımları kullanarak özel hayatlarına ve iş hayatlarına yön verirler. Öte yandan örgütsel bağlamda ele alındığında bu kavram iş tatmini, motivasyon, performans artışı, olumlu bakış açısı, örgüt içi iletişim ve kararlara katılım gibi olumlu örgütsel çıktılara da zemin hazırlamaktadır.

Bu çalışmada ahlaki olgunluk ve örgütsel özdeşleşme arasındaki ilişki, iş yaşamında aktif rol oynayan bireyler bağlamında ele alınmış, incelenmiş ve veriler analiz edilmiştir.

Kavramsal Çerçeve

Ahlâkî olgunluk kavramını açıklamak ve anlamak için öncelikle ahlâk kavramının anlaşılması önem arz etmektedir. Ahlâk, insan ilişkilerinde “iyi” ya da “doğru” veyahut “kötü” ya da “yanlış” olarak adlandırdığımız değer yargılarıdır. Bir sosyal bilim dalı olan ahlâk, toplum içerisinde oluşmuş örf ve adetlerin, değer yargılarının, normların ve kuralların oluşturduğu sistem bütünüdür (Aktan, 2009: 39). Ahlâkî olgunluk ise bireylerin ahlâkî davranışının ortaya çıkış sürecinde rol oynayan akli, duygusal ve davranışa dönük becerileri bütün bir şekilde geliştirmesi suretiyle benimsenen ahlâk anlayışına uygun tavır ve davranış geliştireceği bir yetkinleşme süreci olarak ifade edilmektedir (Çınar, 2021: 394).

Örgütsel özdeşleşme kavramı, işgörenlerde kişisel değerler ve örgütsel değerlerin örtüşmesiyle kişi ve örgüt arasında birliktelik veya aidiyet algısının oluşması ya da kişinin kendisini tanımlamasında spesifik bir örgütün üyesiymiş gibi algıladığı süreçtir (Ricketta, 2005: 360). Bir çalışanın örgütüne tutkuyla bağlanmayı anlatan örgütsel özdeşleşme, örgütler için iş tatmininin (Dutton, Dukerich and Harquail, 1994; Van Dick, Wagner, Stellmacher ve Christ, 2004), örgütsel vatandaşlık davranışlarının (Bell ve Mengüç, 2002; Edwards, 2005), per-

formansın (Efraty ve Wolfe, 1988; Walumbwa, Cropanzano ve Hartnell, 2009), işe adanmışlığın (Schaufeli, Salanova, Gonzalez-Roma ve Bakker, 2002) artması ve bunun yanı sıra işten ayrılma niyetinin (Lee, 1971; Harris and Cameron, 2005) azalması gibi önemli kazanımları da beraberinde getirmektedir.

Yöntem

Araştırmanın örneklemini Türkiye’de Konya ilinde görev yapan bireyler oluşturmaktadır. Kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırma nicel bir tasarıma odaklanmıştır. Farklı illerdeki çalışan bireylere ulaşabilmek amacıyla veriler hem online anket formuyla hem de yüz yüze toplanmıştır. Online olarak hazırlanan anketler e-mail ve sosyal medya araçları ile dağıtılarak çalışanlara ulaşılmaya çalışılmıştır ve 303 çalışan bireyden geri dönüt alınmıştır. Toplanan veriler SPSS ve AMOS ile analiz edilmiştir. Daha önce kullanılan ölçeklerin orijinal yapısının toplanan verilerle doğrulanıp doğrulanmadığının belirlenmesi amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır (Gürbüz ve Şahin, 2018: 342).

Araştırmanın amacı kapsamında “H₁: Ahlâkî olgunluğun örgütsel özdeşleşme üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi vardır” hipotezi geliştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Araştırma Örneklemi

Bireylerin ahlâkî olgunluğunu ölçebilmek amacıyla Ay (2020) tarafından geliştirilen 17 maddeli ve tek boyutlu Ahlâkî Olgunluk (MM) ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan çalışanların örgütsel özdeşleşme düzeylerinin belirlenebilmesi için Mael ve Ashforth (1989, 1992)’un 6 maddelik tek boyutlu Örgütsel Özdeşleşme ölçeği kullanılmıştır.

Ölçeklerde yer alan ifadelere 5’li Likert formatında yanıt istenmiştir.

Araştırmaya katılan kişilerin %34’ü (n=103) kadın, %66’sı (n=200) erkektir. Katılımcıların yaş dağılımına bakıldığında çoğunluğun %33,3 (n=101) ile 30-39 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %53,1’i (n=161) yüksek lisans ve doktora derecesine sahiptir. Araştırmaya katılan bireylerin %24,1’inin (n=73) üniversite/lisans mezunu olduğu ve ayrıca katılımcıların akademik ve idari personelden oluştuğu bilinmektedir.

Bulgular

Araştırmada kullanılan ve yukarıda bahsi geçen ölçme araçlarının yapı geçerliliğini test etmek için doğrulayıcı faktör analizi ve açıcı (keşifsel) faktör analizinden yararlanılmıştır. Sonuçlar her bir ölçeğin yapısının geçerli

ve uyum iyiliklerinin en az kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir (Meydan ve Şeşen, 2015). Veri setinin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve Bartlett (Barlett's test of spherity) testi uygulanmıştır. Uygulanan KMO testine göre, ahlâkî olgunluk 0,877 ve örgütsel özdeşleşme 0,895 sonucu elde edilmiştir. Bu değerlerin 0,5'ten büyük olması, bu soruların faktör analizi uygulamaya elverişli olduğunu göstermektedir. Bartlett (Barlett's test of spherity) değerinin ($p=0$) değişkenler arası ilişkilerin oluşturduğu matrisin faktör analizi için anlamlı olduğu ifade edilmektedir (Kalaycı, 2010).

Ölçeklerin iç tutarlılığını değerlendirmek amacıyla güvenilirlik analizi yapılmış ve Cronbach Alfa (α) yöntemi kullanılmıştır. Buna göre ahlâkî olgunluk ölçeğinin alfa katsayısı $\alpha = ,820$ ve örgütsel özdeşleşme ölçeğinin alfa katsayısı $\alpha = ,907$ olarak bulunmuştur. Alfa değerleri incelendiğinde alan yazında kabul gören $\alpha \geq ,60$ eşik değerinin üzerinde olduğu görülmektedir (Kalaycı, 2010).

Ayrıca değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Buna göre ahlâkî olgunluk ve örgütsel özdeşleşme arasında ($r=0,254$, $**p<0,01$) anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki söz konusudur.

Öte yandan, H_1 hipotezini test etmek amacı ile değişkenlere ilişkin basit regresyon analizi sonuçları incelendiğinde katılımcıların örgütsel özdeşleşme yaşamlarının %5'ini ahlâkî olgunluğun oluşturduğu saptanmıştır. Analizde F değerine bakıldığında modelin bütün olarak her ($p=,000$) düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Ahlâkî olgunluğun örgütsel özdeşleşme üzerindeki etkileri incelendiğinde ($\beta = ,385$) pozitif yönde etkilediği görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler

Ahlaki olgunluk ve örgütsel özdeşleşme arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmanın en temel sonucu olarak, "iş hayatında ahlâkî olgunluğu fazla olan veya artan bireylerin örgütsel özdeşleşme yaşamları daha fazla olacaktır ya da ahlâkî olgunluğu azalan veya az olan bireylerin örgütsel özdeşleşme yaşamları daha az olacaktır" bulgusu elde edilmiştir.

Ahlaki duygu, düşünce, bakış açısı, yargı bakımından belli bir olgunluğa erişmiş bireylerin işine ve örgütüne yüklediği anlam da o ölçüde değerli olacaktır. Bu çalışanlarda ayrıca bireysel ve örgütsel değerlerin örtüşmesi, özdeşleşmesi daha kolay olacak ve anlam kazanacaktır. Ahlaki olgunluk düzeyi yüksek olan bireylerin kendilerini özdeş ve örgüte bağlı hissetmeleri daha yüksektir.

Belli bir örnekleme bağlı kalınması, katılımcıların anket ifadelerine cevap verirken tarafsız davranmaması, kişisel kaygılar, geri dönüş oranı düşük olan

online anket yönteminin kullanılması ve örneklem sayısının Türkiye genelinde yapılan bir araştırma için düşük olması gibi birtakım kısıtlar, her çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da dikkat çekmektedir.

Gelecekte kaleme alınacak olan çalışmalar için daha geniş bir örneklem grubuyla çalışılması, sektörel ya da demografik bağlamda karşılaştırmalı analizlerin yapılması, farklı örgütsel davranış kavramlarından da yararlanılarak konunun ve içeriğin detaylandırılması ve çeşitlendirilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Aktan, C. C. (2009). Ahlâk ve Ahlâk Felsefesine Giriş. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 38-59.
- Ashforth, B. E. & Mael F. (1989). Social Identity Theory and the Organizations. *Academy of Management Review*, 14, 20-39.
- Ay, M. F. (2020). Ahlâkî Olgunluk Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Bilimname*, XLIII, 3, 349-364.
- Bell, S. J. & Mengüç, B. (2002). The Employee-Organization Relationship, Organizational Citizenship Behaviors, and Superior Service Quality. *Journal of Retailing*, 78 (2), 131-146.
- Çınar, M. (2021). II. Uluslararası Din ve İnsan Sempozyumu (Ed. Tekin, İ & Türkmen, E.). Ahlâkî Olgunluk ve Dindarlık Yönelimi İlişkisi Üzerine Bir Araştırma içinde s. 393-403. Ankara: Sonçağ.
- Dutton, J. E., Dukerich, J., M. & Harquail, C. V. (1994). Organizational Image and Member Identification. *Administrative Science Quarterly*, 39 (2), 239-263.
- Edwards, M. R. (2005). Organizational Identification: A Conceptual and Operational Review. *International Journal of Management Reviews*, 7 (4), 207-230.
- Efraty, D. & Wolfe, D. M. (1988). The Effect of Organizational Identification on Employee Affective and Performance Responses. *Journal of Business and Psychology*, 3 (1), 105-112.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. (5. Bsm.), Ankara: Seçkin.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7nd Ed.). New York: Pearson Education.
- Harris, G. E. & Cameron, J. E. (2005). Multiple Dimensions of Organizational Identification and Commitment As Predictors of Turnover Intentions and Psychological Well-Being. *Canadian Journal of Behavioral Science*, 37 (3), 159-169.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. (5. Baskı), Ankara: Asil.
- Lee, S. M. (1971). An Empirical Analysis of Organizational Identification. *The Academy of Management Journal*, 14 (2), 213-226.

- Mael, F. A. & Asforth, B. E. (1992). Alumni and Their Alma Mater: A Partial Test of the Reformulated Model of Organizational Identification. *Journal of Organizational Behaviour*, 13 (2), 103-123.
- Meydan, C. H. & Şeşen, H. (2015). *Yapısal Eşitlik Modeli AMOS Uygulamaları*. Ankara: Detay.
- Riketta, M. (2005). Organizational Identification: A Meta-Analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 66 (2), 358-384.
- Schaufeli, W. B., Salanova, M., Gonzalez-Roma, V. B. & Arnold B. (2002). The Measurement Of Engagement and Burnout: A Two Sample Confirmatory Factor Analytic Approach. *Journal of Happiness Studies*, 3 (1), 71-92.
- Van Dick, R., Wagner, U., Stellmacher, J. & Christ, O. (2004). The Utility of A Broader Conceptualization Organizational Identification. Which Aspect Really Matter? *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 77 (2), 171-191.
- Walumbwa, F. O., Cropanzano, R. & Hartnell, C. A. (2009). Organizational Justice, Voluntary Learning Behavior, And Job Performance: A Test of The Mediating Effects of Identification And Leader-Member Exchange. *Journal of Organizational Behavior*, 30 (8), 1103-1126.